



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA  
VA MAKTAB  
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston  
Milliy Pedagogika  
Universiteti



№3(2)  
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 534 sahifa,  
16-mart, 2026-yil.

## **BOSH MUHARRIR:**

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

## **BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:**

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

## **TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI**

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik  
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik  
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor  
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor  
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)  
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)  
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)  
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)  
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)  
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)  
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent  
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor  
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor  
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)  
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent  
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti  
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor  
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)  
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)  
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent  
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori  
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari  
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

**Muassis:** "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

**Hamkorlarimiz:** O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

#### EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

#### DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

#### EDITORIAL BOARD MEMBERS:

**Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician**

**Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician**

**Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor**

**Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor**

**Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)**

**Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)**

**Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)**

**Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)**

**Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)**

**Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)**

**Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor**

**Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor**

**Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)**

**Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor**

**Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor**

**Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service**

**Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor**

**Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)**

**Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor**

**Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)**

**Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor**

**Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics**

**Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor**

**Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region**

**Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun**

**Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences**

**Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor**

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

# MUNDARIJA

|                                                                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish .....    | 18  |
| <b>Uralova Fotima Baxtiyor qizi</b>                                                                                                                            |     |
| Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....                                  | 23  |
| <b>G. A. Valiyeva</b>                                                                                                                                          |     |
| Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari .....                                                     | 27  |
| <b>Suyunova Surayyo Ulash qizi</b>                                                                                                                             |     |
| Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish .....                                                                               | 31  |
| <b>Israilova Xusnida Adilovna</b>                                                                                                                              |     |
| Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish .....                                                                                                | 37  |
| <b>Raximova Feruza Najmiddinova</b>                                                                                                                            |     |
| Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish .....                                                  | 42  |
| <b>Dauekeeva Gulistan Orinbaevna</b>                                                                                                                           |     |
| Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari .....                                         | 46  |
| <b>Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna</b>                                                                                                                          |     |
| Velosiped haydashning afzalliklari.....                                                                                                                        | 49  |
| <b>Raxmonova Go'zal Bobir qizi</b>                                                                                                                             |     |
| Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане ..... | 54  |
| <b>Мирзакбарова Севда Бахиддиновна</b>                                                                                                                         |     |
| Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....                                          | 58  |
| <b>Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna</b>                                                                                                                           |     |
| Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....                                                                         | 62  |
| <b>Рахмонова Бахтигул Пайзилловна</b>                                                                                                                          |     |
| Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi .....                                                        | 65  |
| <b>Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi</b>                                                                                                                  |     |
| Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....                               | 71  |
| <b>Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi</b>                                                                                          |     |
| Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..                                                      | 76  |
| <b>G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich</b>                                                                                                                     |     |
| Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili .....                                                                       | 83  |
| <b>Ismoilova N. Z.</b>                                                                                                                                         |     |
| Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....                                                                                       | 87  |
| <b>Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich</b>                                                                                                                       |     |
| Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati .....                                                                     | 91  |
| <b>Xatamova Munisa Mamadulla qizi</b>                                                                                                                          |     |
| Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi .....                                            | 95  |
| <b>Jurayeva Zulayxo Islomovna</b>                                                                                                                              |     |
| Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....                         | 102 |
| <b>Islamova Difuza Dilshodovna</b>                                                                                                                             |     |



|                                                                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni .....                      | 107 |
| <b>Begmatova Nasiba Mengnarovna</b>                                                                                                                    |     |
| Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi .....                                                      | 112 |
| <b>Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li</b>                                                                                                            |     |
| Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades .....                 | 118 |
| <b>Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna</b>                                                                                                                 |     |
| Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida) .....               | 122 |
| <b>Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi</b>                                                                                                                 |     |
| Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli .....                      | 125 |
| <b>Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich</b>                                                                                                           |     |
| Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi .....                                                                                  | 128 |
| <b>N. Q. Mamasidova</b>                                                                                                                                |     |
| Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida) .....                                         | 131 |
| <b>Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna</b>                                                                              |     |
| Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash .....                                                                        | 134 |
| <b>Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li</b>                                                                                  |     |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari .....                                                                      | 137 |
| <b>Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi</b>                                                                                                                 |     |
| Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi .....                                                                | 140 |
| <b>N. Sh. Miryusupova</b>                                                                                                                              |     |
| Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari .....                       | 143 |
| <b>Olimova Aziza Abdullayevna</b>                                                                                                                      |     |
| Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari .....                                                                                | 147 |
| <b>Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi</b>                                                                         |     |
| Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari ..... | 150 |
| <b>Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich</b>                                                                                          |     |
| Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi .....                                                      | 154 |
| <b>Sadatov Chori Xolmuradovich</b>                                                                                                                     |     |
| Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati .....                                                                   | 158 |
| <b>Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna</b>                                            |     |
| Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi .....                                                                   | 162 |
| <b>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</b>                                                                                                               |     |
| Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish .....                                  | 165 |
| <b>Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi</b>                                                                                                                |     |
| Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта .....         | 168 |
| <b>Пак Диана Александровна</b>                                                                                                                         |     |
| Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli .....                                                                                     | 170 |
| <b>Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li</b>                                                                                                                |     |
| Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari .....                               | 173 |
| <b>Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li</b>                                                                                                            |     |
| Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati .....                                                    | 176 |
| <b>Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi</b>                                                                                                               |     |

|                                                                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....                | 180 |
| <b>Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna</b>                                                                                             |     |
| Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .                                           | 184 |
| <b>Шейхмамбетов Сервер Рефикович</b>                                                                                                 |     |
| Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....                              | 188 |
| <b>Azimova Nodira Hikmatovna</b>                                                                                                     |     |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....         | 191 |
| <b>Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi</b>                                                                |     |
| Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....                                              | 194 |
| <b>Burkhanova Sabo Tulanovna</b>                                                                                                     |     |
| Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari .....                  | 197 |
| <b>Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna</b>                                                                                              |     |
| Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....                   | 200 |
| <b>Abdurashit Karimovich Avliyakov</b>                                                                                               |     |
| Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....         | 204 |
| <b>Daliyeva Eliza Zokir qizi</b>                                                                                                     |     |
| Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish .....          | 207 |
| <b>Qodirova Mavluda Maxodir qizi</b>                                                                                                 |     |
| Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....                                               | 210 |
| <b>Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi</b>                                                                                           |     |
| ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish ..... | 216 |
| <b>Tursunova Shahzoda Baxromovna</b>                                                                                                 |     |
| Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье .....                                                  | 219 |
| <b>Гулру Тургунова</b>                                                                                                               |     |
| O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni .....                                                 | 229 |
| <b>Usmanova E'zoza Zokirjonovna</b>                                                                                                  |     |
| Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....           | 234 |
| <b>Умматалиева Шерзода Шерали угли</b>                                                                                               |     |
| Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....             | 239 |
| <b>Baratov Nasriddin Karshibayevich</b>                                                                                              |     |
| O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini.....                                                        | 243 |
| <b>Fayziyeva Nodira Sobirovna</b>                                                                                                    |     |
| Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari .....                                            | 247 |
| <b>Nilufar Sayfidinovna Sangirova</b>                                                                                                |     |
| Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida) .....                 | 252 |
| <b>Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich</b>                                                                                         |     |
| O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....                    | 257 |
| <b>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich</b>                                                                 |     |
| Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari .....            | 261 |
| <b>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli</b>                                                        |     |



|                                                                                                                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi .....                                                                          | 265 |
| <i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>                                                                                                                          |     |
| Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi .....                                                                          | 270 |
| <i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>                                                                                                                    |     |
| Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlar misolida) .....                                                                                                               | 275 |
| <i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>                                                                                                                                                       |     |
| O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari .....                                                                                                 | 278 |
| <i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>                                                                                                                                                            |     |
| Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari .....                                                                                              | 283 |
| <i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>                                                                                                                                                             |     |
| Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish .....                                                                                                            | 288 |
| <i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>                                                                                                                                                           |     |
| Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi .....                                                                                                           | 292 |
| <i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>                                                                                                                                                              |     |
| Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli .....                                                                           | 297 |
| <i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>                                                                                                                                                            |     |
| Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari .....                                                                                                                             | 301 |
| <i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>                                                                                                                               |     |
| Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni .....                                                                                                                                | 304 |
| <i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>                                                                                                         |     |
| Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства .....                                                                                                               | 307 |
| <i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>                                                                                                                                                                  |     |
| Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati .....                                                                                      | 311 |
| <i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>                                                                                                                           |     |
| Texnologik ta'limda xorijiy tajriba .....                                                                                                                                                        | 316 |
| <i>Lochinbek Abdirasulov</i>                                                                                                                                                                     |     |
| Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari .....                                                                                                  | 319 |
| <i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>                                                                                                                                |     |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida ..... | 324 |
| <i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>                                                                                                                                                               |     |
| Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida .....                                                                                                   | 328 |
| <i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>                                                                                                                                                         |     |
| Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ .....                                                                                   | 332 |
| <i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>                                                                                                                                                                |     |
| O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri .....                                                                                                                           | 335 |
| <i>Toshpo'latova O'g'iloy Baxtiyor qizi</i>                                                                                                                                                      |     |
| Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari .....                              | 339 |
| <i>D. G. Umnov</i>                                                                                                                                                                               |     |
| Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari .....                                                                                                              | 344 |
| <i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>                                                                                                                                                      |     |
| Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari .....                                                                          | 347 |
| <i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>                                                                                                                                                         |     |
| Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi .....                                                                                             | 351 |
| <i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>                                                                                                                                                  |     |
| Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi .....                                                                                                    | 354 |
| <i>Ikrom Qodirov</i>                                                                                                                                                                             |     |

|                                                                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati ..... | 357 |
| <i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>                                                                  |     |
| Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....                                                             | 361 |
| <i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>                                                                                   |     |
| Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari .....                                      | 364 |
| <i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>                                                                                                                            |     |
| Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi .....                                | 367 |
| <i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>                                                                                         |     |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....               | 370 |
| <i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>                                                                                                |     |
| Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi .....                                                                                         | 373 |
| <i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>                                                                                                                       |     |
| Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....                                                | 377 |
| <i>Kozimova Sadoqat</i>                                                                                                                                          |     |
| Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari .....                             | 380 |
| <i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>                                                                                                                           |     |
| Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar.....                                                     | 383 |
| <i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>                                                                                                                            |     |
| Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....                                             | 386 |
| <i>Nurulloyev Firuz No'monjonovich</i>                                                                                                                           |     |
| Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....                       | 390 |
| <i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>                                                                                                                         |     |
| Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....         | 393 |
| <i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>                                                                                                                              |     |
| Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni .....                                                                                           | 398 |
| <i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>                                                                                                                       |     |
| Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish .....                                                                             | 402 |
| <i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>                                                                                                                          |     |
| Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarning og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish .....                         | 406 |
| <i>Yuldasheva Dilnoza Bekturodovna</i>                                                                                                                           |     |
| Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....                                                                    | 409 |
| <i>Гуламов Жасур Баходирович</i>                                                                                                                                 |     |
| Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций среднего воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии .....          | 413 |
| <i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>                                                                                                                                 |     |
| Produktiv nutq ko'nikmalari orqali nutq aktlarini o'qitish samaradorligi.....                                                                                    | 421 |
| <i>Sadikov Erkin Tursunovich</i>                                                                                                                                 |     |
| Проблемы формирования письменной коммуникативной компетенции у студентов выпускных курсов высших учебных заведений .....                                         | 424 |
| <i>Раджабова Зебинисо Анваровна</i>                                                                                                                              |     |
| Pedagogika sohasida yangi ilmiy yo'nalish – pedagogik innovatsiya.....                                                                                           | 427 |
| <i>M.U. Raxmanova</i>                                                                                                                                            |     |



|                                                                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Muammoli o'qitish asosida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning<br>ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....         | 431 |
| <i>Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i>                                                                                     |     |
| 9–10 yoshli o'quvchilar orasidagi nizolarni korreksion yondashuv bilan boshqarish .....                                    | 435 |
| <i>Qulmatov Sindorqul Ibragimovich, Yarbekova Yulduz Bahromjon qizi</i>                                                    |     |
| Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish .....                                                  | 439 |
| <i>Mo'minova Madina, Mamasodiqova Saida</i>                                                                                |     |
| Разработка приложения для визуализации и анализа решения<br>задач линейного программирования.....                          | 442 |
| <i>Маматов Ислонбек Ильесович, Бурунова Муниса Баходировна</i>                                                             |     |
| Mustaqil ta'lim topshiriqlarini integrativ modellashtirish tashkiliy-metodik muammo sifatida .....                         | 448 |
| <i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>                                                                                    |     |
| Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyani baholash va "tarbiya kundaligi"ni joriy etish metodikasi.....                      | 451 |
| <i>Norimboyeva Sarvinov Abror qizi, Norimboyeva Sarvinov Abror qizi</i>                                                    |     |
| Talabalarda vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirishning nazariy-pedagogik va didaktik asoslari .....                   | 456 |
| <i>Xaydaraliyev Xurshid Xamidullayevich</i>                                                                                |     |
| Zamonaviy yosh oilalarda gender munosabatining o'rganilganlik holati .....                                                 | 462 |
| <i>Abduqayumova Gulnoza Karimjon qizi</i>                                                                                  |     |
| Arifmetik progressiyani o'qitishda "progressiya konstruktori" amaliy-tadqiqot metodining samaradorligi....                 | 466 |
| <i>Abdurahmonova Zamira Raxmatullayevna</i>                                                                                |     |
| Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini shakllantirishning mazmuni.....                        | 471 |
| <i>Ashurova To'lg'anoy Ergashevna</i>                                                                                      |     |
| Onlayn shaxmat platformalarining boshlang'ich sinf o'quvchilari tafakkuriga ta'siri .....                                  | 475 |
| <i>Boboqulov Chori Urolovich</i>                                                                                           |     |
| Ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish.....                                                                    | 480 |
| <i>Kadirkulov Dilmurod Alimahamedovich</i>                                                                                 |     |
| Bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish mezonlari.....                                                | 485 |
| <i>Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna</i>                                                                                   |     |
| Communicative Language Teaching in Modern Classrooms:<br>Strengths, Limitations, and Pedagogical Implications .....        | 490 |
| <i>Mirzaliyeva Sarvinov</i>                                                                                                |     |
| Pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarining fizikadan metodik faoliyatga<br>tayyorgarligini rivojlantirish .....      | 493 |
| <i>Murtazayev Zohid Murtazayevich</i>                                                                                      |     |
| Zo'ravonlikning inson ruhiyatiga salbiy ta'siri va oqibatlari .....                                                        | 497 |
| <i>Mutabarxon Maxsudova</i>                                                                                                |     |
| STEM ta'limi sharoitida o'quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishning<br>transdisiplinar metodik modeli .....      | 501 |
| <i>Normuxamedov Zarif</i>                                                                                                  |     |
| Jadidchilar asarlarida boshlang'ich ta'limga oid pedagogik qarashlarning nazariy asoslari .....                            | 507 |
| <i>Sariboyeva Aziza G'apur qizi</i>                                                                                        |     |
| Pedagogika tarixida dars samaradorligini oshirish bo'yicha qarashlar va<br>amaliyotdagi innovatsion loyihalar tahlili..... | 510 |
| <i>To'raqulova Feruza Jobir qizi</i>                                                                                       |     |
| Yosh qizlarda shaxsiy mustaqillik va oilaviy mas'uliyat muvozanati .....                                                   | 514 |
| <i>To'xtamatova Nargiza, Boltaboyeva Marg'uba</i>                                                                          |     |
| Individual dars mashg'ulotlari orqali boksning faolligini aniqlash xususiyatlari .....                                     | 517 |
| <i>Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</i>                                                                                     |     |
| Преимущества и недостатки использования виртуальных лабораторных работ по физике .....                                     | 522 |
| <i>Тилова Турдихол Баратовна</i>                                                                                           |     |
| Neyrolingvistik dasturlashning (NLD) nazariy va amaliy jihatlarini .....                                                   | 529 |
| <i>Xolikova Dilobarxon Maxsitovna</i>                                                                                      |     |



# PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING FIZIKADAN METODIK FAOLIYATGA TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH

Murtazayev Zohid Murtazayevich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti  
"Tabiiy fanlar" kafedrası assistent o'qituvchisi

**Annotatsiya:** Mazkur ilmiy maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv va innovatsion metodlardan foydalanish orqali bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, tajriba-sinov ishlari natijalari asosida taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** metodik tayyorgarlik, fizik ta'lim, pedagogik kompetensiya, innovatsion metodlar, o'qitish texnologiyalari.

**Abstract:** This scientific article analyzes the theoretical and practical foundations for developing the readiness of students in pedagogical higher education institutions for methodological activity in physics. The study highlights the issues of forming the methodological competence of future teachers through the use of modern pedagogical technologies, a competency-based approach, and innovative methods. Additionally, proposals and recommendations have been developed based on the results of experimental research.

**Key words:** methodological training, physics education, pedagogical competence, innovative methods, teaching technologies.

**Аннотация:** В данной научной статье анализируются теоретические и практические основы развития готовности студентов педагогических высших учебных заведений к методической деятельности по физике. В исследовании освещаются вопросы формирования методической компетентности будущих учителей на основе использования современных педагогических технологий, компетентностного подхода и инновационных методов. Также на основе результатов опытно-экспериментальной работы разработаны предложения и рекомендации.

**Ключевые слова:** методическая подготовка, физическое образование, педагогическая компетентность, инновационные методы, технологии обучения.

## KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligiga yangi talablarni qo'yimoqda <sup>[1]</sup>. Ayniqsa, fizika fanini o'qitishda metodik faoliyatga tayyorlik darajasi muhim ahamiyat kasb etadi <sup>[2]</sup>. Bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat nazariy bilimlarga ega bo'lishi, balki ularni amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb masalalardan biridir <sup>[3]</sup>. Shu nuqtai nazardan, pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarni fizikadan metodik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda <sup>[4]</sup>.

23.09.2020-yildagi O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida<sup>1</sup> "Tegishli ma'lumoti, kasbiy tayyorgarligi bor, yuksak axloqiy fazilatlariga ega bo'lgan shaxslar pedagogik faoliyat bilan shug'ullanish huquqiga ega", deb ko'rsatilgan <sup>[1]</sup>.

1 <https://lex.uz/docs/-5013007>

## MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Fizika o'qitish metodikasi sohasida ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o'qitishning samarali usullari, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvlar ishlab chiqilgan <sup>[5; 6]</sup>.

Zamonaviy tadqiqotlarda quyidagi yo'nalishlar ustuvor hisoblanadi:

- talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish <sup>[6]</sup>;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish <sup>[7]</sup>;
- integratsiyalashgan ta'lim <sup>[5]</sup>;
- amaliy ko'nikmalarni shakllantirish <sup>[3]</sup>.

Shunga qaramay, talabalarni metodik faoliyatga tayyorlash masalasi hali to'liq yechimini topmagan. B.M. Mirzaxmedov, N.B. G'ofurov va F.F. Toshmuxamedovlarning "Fizika o'qitish metodikasi bosqichidan o'quv eksperimenti" nomli metodik qo'llanmasida o'rta maktablarda fizika o'qitish metodikasi bo'yicha deyarli fizikaning barcha bo'limlariga oid ko'rgazmali tajribalar va amaliy ishlar yoritilgan hamda ularning metodikasiga urg'u berilgan <sup>[2]</sup>.

Unda o'quv tajribalarini o'tkazish tizimlashtirilib, yo'riqnomalar va tajribalarni o'tkazish metodikasi bayon etilgan. B.M. Mirzaxmedov, N.B. G'ofurov, B. Ibragimov, G. Sagatova tomonidan yaratilgan va pedagogika yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalarida o'quv qo'llanma sifatida kiritilgan "Fizika o'qitish metodikasi" nomli qo'llanmada uzluksiz ta'lim tizimida fizika fanini o'qitish masalalari keltirilgan bo'lib, uning 19-paragrafidagi oliy ta'lim muassasalarida fizik praktikumlar va ularni tashkil etishga oid metodik tavsiyalar yoritib o'tilgan <sup>[3]</sup>.

N.H. Avliyoqulovning "Zamonaviy o'qitish texnologiyalari" nomli o'quv qo'llanmasida ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish va uni boshqarish vositalari to'g'risida to'laqonli ma'lumotlar keltirilgan bo'lib, "Atom fizikasi"ga oid mashg'ulotlarda AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) yutuqlarini qo'llash masalasiga e'tibor qaratilgan <sup>[7]</sup>.

Q.P. Abdurahmonov va boshqalar tomonidan yaratilgan "Umumiy fizikaga oid ma'ruza mashg'ulotlari" nomli elektron ishlanma bugungi kunda barcha yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalarining umumiy fizika bosqichiga oid ma'ruza mashg'ulotlarida elektron qo'llanma sifatida foydalanib kelinmoqda <sup>[8]</sup>.

O'zbekiston Milliy universiteti pedagog xodimlari tomonidan yaratilgan video ishlanmalarda umumiy fizika bosqichiga oid ilmiy laboratoriya eksperimentlarining olib borilishi va natijalarning ilmiy nazariyalarga asoslanish jarayoni yoritilib, ushbu video qo'llanma eksperimentlar yordamida talabalarning laboratoriya ishlarini bajarish ko'nikma va malakasini oshirishga xizmat qiladi hamda ularni eksperimental asboblardan bilan tasvirlar orqali tanishtiradi. Ushbu ishlanma ma'ruza mashg'ulotlarida namoyish tajribasi sifatida joriy etishga mo'ljallangan. E.N. Rasulov, U.Sh. Begimqulov tomonidan ishlab chiqilgan ikki qismli "Kvant fizikasi" o'quv qo'llanmasida atom fizikasi hamda elektron holatlariga doir nazariy ma'lumotlar keltirilgan <sup>[10]</sup>.

## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish jarayonini kompleks o'rganishga qaratildi. Tadqiqot jarayonida ilmiylik, tizimlilik, izchillik va obyektivlik tamoyillariga amal qilindi. Tadqiqot doirasida quyidagi metodlardan foydalanildi. Pedagogik kuzatuv – talabalarning o'quv jarayonidagi faolligi, darslarni o'zlashtirish darajasi hamda metodik faoliyatga bo'lgan munosabatini aniqlash maqsadida olib borildi. Kuzatuvlar bevosita auditoriya mashg'ulotlari va amaliy darslar jarayonida amalga oshirildi. Tajriba-sinov ishlari – talabalar metodik tayyorgarligini oshirishga qaratilgan maxsus ishlab chiqilgan metodik tizim samaradorligini aniqlash uchun tashkil etildi.

Tajriba guruhlar va nazorat guruhlar shakllantirilib, ular o'rtasida taqqoslash ishlari olib borildi. So'rovnoma (anketa) metodi – talabalar va o'qituvchilarning metodik tayyorgarlik darajasi, qiyinchiliklari hamda ehtiyojlarini aniqlash maqsadida qo'llanildi. So'rovnoma savollari ochiq va yopiq shaklda tuzilib, ularning natijalari umumlashtirildi. Statistik tahlil – olingan natijalarni qayta ishlash, umumlashtirish va ishonchlilik darajasini aniqlash uchun matematik-statistik usullardan foydalanildi. Natijalar foiz ko'rsatkichlari, diagrammalar va jadval ko'rinishida ifodalandi. Tajriba-sinov ishlari pedagogika oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar o'rtasida olib borildi.

Tadqiqotda turli bosqichlarda jami talabalar qamrab olinib, ularning metodik tayyorgarlik darajasi dastlabki va yakuniy holatda tahlil qilindi. Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi:

- 1) **aniqlovchi bosqich** – bu bosqichda talabalarning fizikadan metodik tayyorgarlik darajasi dastlabki holatda o'rganildi; mavjud muammolar, kamchiliklar va ehtiyojlar aniqlanib, diagnostik tahlil amalga oshirildi;
- 2) **shakllantiruvchi bosqich** – ushbu bosqichda ishlab chiqilgan metodik model asosida talabalarning metodik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar tashkil etildi; interaktiv metodlar, muammoli vaziyatlar, loyiha asosida o'qitish va axborot texnologiyalaridan keng foydalanildi;



**3) nazorat bosqichi** – yakuniy bosqichda tajriba-sinov ishlari natijalari tahlil qilindi; talabalarning metodik tayyorgarlik darajasidagi o'zgarishlar aniqlanib, tajriba va nazorat guruhlar o'rtasida solishtirma tahlil amalga oshirildi.

Mazkur metodologiya orqali olingan natijalar tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlab, bo'lajak fizika o'qituvchilarining metodik faoliyatga tayyorgarligini samarali rivojlantirish imkonini berdi.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqotda qo'llanilgan metodologiya asosida olingan natijalar talabalarning fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligi darajasida sezilarli ijobiy o'zgarishlar yuz berganini ko'rsatdi. Natijalar tadqiqotda qo'llanilgan har bir metod bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilindi. Avvalo, pedagogik kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, aniqlovchi bosqichda talabalar asosan passiv ishtirok etib, darslarni tashkil etish va metodik qaror qabul qilishda qiynalgan. Shakllantiruvchi bosqichda esa interaktiv metodlar qo'llanilishi natijasida talabalar faolligi sezilarli darajada oshdi, ular dars jarayonida mustaqil fikr bildirish va muammoli vaziyatlarni hal qilishga faol jalb qilina boshladi. So'rovnoma natijalari ham mazkur o'zgarishlarni tasdiqladi. Tadqiqotning dastlabki bosqichida talabalarning katta qismi o'z metodik tayyorgarlik darajasini past deb baholagan bo'lsa, tajriba yakunida ularning aksariyati o'z bilim va ko'nikmalarida sezilarli o'sish borligini qayd etdi. Ayniqsa, darsni loyihalash, o'quv materialini tanlash va o'quvchilarning bilimni baholash bo'yicha kompetensiyalar rivojlangan.

Tajriba-sinov ishlari natijalari tajriba va nazorat guruhlar o'rtasidagi farq orqali aniqlandi. Tajriba guruhida metodik tayyorgarlikni rivojlantirishga qaratilgan maxsus metodlar qo'llanilgani sababli quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- metodik bilimlar darajasi oshdi;
- amaliy ko'nikmalar shakllandi;
- darsni mustaqil rejalashtirish qobiliyati rivojlandi;
- pedagogik vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish kompetensiyasi shakllandi.

Nazorat guruhida esa bunday sezilarli o'zgarishlar kuzatilmadi, bu esa taklif etilgan metodik yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi. Statistik tahlil natijalari olingan ma'lumotlarning ishonchligini ko'rsatdi. Tajriba boshida va oxirida olingan ko'rsatkichlar solishtirilganda, metodik tayyorgarlik darajasi o'rtacha 30-40% ga oshgani aniqlandi. Bu esa shakllantiruvchi bosqichda qo'llanilgan metodlarning samarali ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi. Tadqiqotning uch bosqichi (aniqlovchi, shakllantiruvchi va nazorat) doirasida olingan natijalar o'zaro solishtirilganda, aynan shakllantiruvchi bosqichda qo'llanilgan innovatsion pedagogik yondashuvlar hal qiluvchi omil bo'lgani ma'lum bo'ldi.

Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasida tanlangan yondashuvlar (kuzatuv, tajriba-sinov, so'rovnoma va statistik tahlil) bir-birini to'ldirgan holda talabalarning metodik tayyorgarligini kompleks baholash imkonini berdi va olingan natijalarning ishonchligini ta'minladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, an'anaviy o'qitish usullaridan foydalanilganda talabalar metodik faoliyatga yetarli darajada tayyor emas. Shakllantiruvchi bosqichda innovatsion metodlar qo'llanilgach, quyidagi o'zgarishlar kuzatildi: talabalar faolligi oshdi; mustaqil ishlash ko'nikmalari rivojlandi; darsni loyihalash qobiliyati shakllandi; pedagogik muammolarni hal qilish kompetensiyasi oshdi. Quyidagi natijalar keltirilgan:

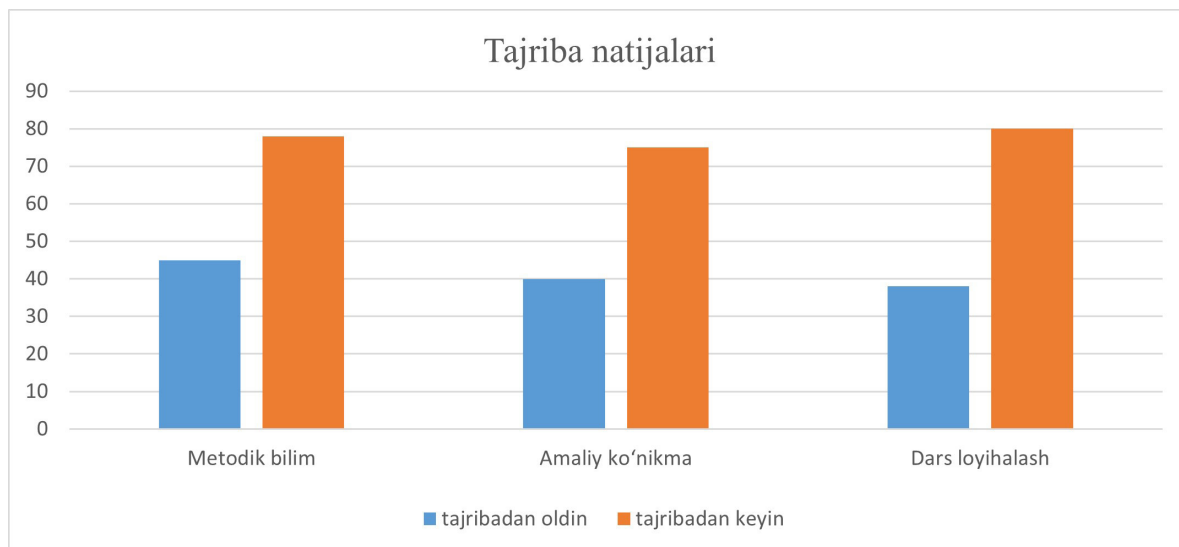
**1-jadval: Talabalarning metodik tayyorgarlik ko'rsatkichlarining tajribadan oldingi va keyingi holati**

| No | Ko'rsatkich     | Tajribadan oldin (%) | Tajribadan keyin (%) |
|----|-----------------|----------------------|----------------------|
| 1  | Metodik bilim   | 45                   | 78                   |
| 2  | Amaliy ko'nikma | 40                   | 75                   |
| 3  | Dars loyihalash | 38                   | 80                   |

Mazkur tadqiqot natijalari pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishda qo'llanilgan metodologiyaning samaradorligini tasdiqladi. Olingan natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, metodik tayyorgarlikni shakllantirish jarayonida kompleks yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik kuzatuv natijalari asosida aniqlanishicha, tadqiqotning dastlabki bosqichida talabalar dars jarayonida yetarli darajada faollik ko'rsatmagan va metodik qarorlar qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelgan. Biroq shakllantiruvchi bosqichda interaktiv metodlar qo'llanilishi natijasida talabalar faolligi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Bu holat natijalar bo'limida qayd etilgan ko'rsatkichlarning o'sishi bilan bevosita bog'liq. So'rovnoma natijalari tahlili ham metodik tayyorgarlik darajasining ijobiy o'zgarishini tasdiqlaydi. Talabalar o'z-o'zini baholash jarayonida metodik bilim va ko'nikmalarining oshganini qayd etgan. Ayniqsa, darsni loyihalash va o'quv materiallarini tanlash bo'yicha kompetensiyalarning rivojlanganligi tajriba natijalarida aks



etgan foiz ko'rsatkichlari bilan mos keladi. Tajriba-sinov ishlari natijalari muhokamasi shuni ko'rsatadiki, tajriba guruhida qo'llanilgan innovatsion metodlar nazorat guruhiga nisbatan ancha yuqori samaradorlikni ta'minlagan.



1-rasm: Talabalarining metodik tayyorgarligi bo'yicha tajriba natijalari

Xususan, metodik bilimlarning 45 foizdan 78 foizga, amaliy ko'nikmalarning 40 foizdan 75 foizga, darsni loyihalash qobiliyatining esa 38 foizdan 80 foizga oshgani metodik tayyorgarlikni rivojlantirishda maxsus ishlab chiqilgan yondashuvning samaradorligini ko'rsatadi. Statistik tahlil natijalari ham ushbu o'zgarishlarning tasodifiy emas, balki maqsadli pedagogik ta'sir natijasi ekanligini isbotlaydi. O'rtacha o'sish ko'rsatkichlarining 30-40 foiz atrofida bo'lishi tadqiqot metodologiyasining to'g'ri tanlanganini anglatadi. Natijalar va muhokama o'rtasidagi uzviy bog'liqlik shuni ko'rsatadiki, aynan shakllantiruvchi bosqichda qo'llanilgan quyidagi omillar hal qiluvchi rol o'ynagan: interaktiv va muammoli o'qitish metodlari; amaliy mashg'ulotlar sonining oshirilishi; pedagogik vaziyatlarni modellashtirish; axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ayrim cheklolar ham aniqlandi. Jumladan, barcha talabalar bir xil darajada tez rivojlanmagan, bu esa individual yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, vaqt omili va amaliy mashg'ulotlar hajmining cheklanganligi ham natijalarga qisman ta'sir ko'rsatgan. Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi pedagogika oliy ta'lim muassasalarida fizika fanini o'qitish jarayonida metodik tayyorgarlikni rivojlantirish uchun innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

## XULOSA

Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarni fizikadan metodik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish zamon talabi hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- metodik tayyorgarlikni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar samarali;
- amaliy mashg'ulotlar muhim o'rin tutadi;
- pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish tizimli yondashuvni talab qiladi.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020. <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. Mirzaxmedov B.M., G'ofurov N.B., Toshmuxamedov F.F. Fizika o'qitish metodikasi bosqichidan o'quv eksperimenti. – Toshkent.
3. Mirzaxmedov B.M., G'ofurov N.B., Ibragimov B., Sagatova G. Fizika o'qitish metodikasi. – Toshkent.
4. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent.
5. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya. – Moskva.
6. Selevko G.K. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Moskva.
7. Avliyoqulov N.H. Zamonaviy o'qitish texnologiyalari. – Toshkent.
8. Abdurahmonov Q.P. va boshqalar. Umumiy fizikaga oid ma'ruza mashg'ulotlari (elektron qo'llanma).
9. O'zbekiston Milliy universiteti. Fizika laboratoriya video ishlarnamali.
10. Rasulov E.N., Begimqulov U.Sh. Kvant fizikasi. – Toshkent.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari



# AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

**Mas'ul muharrir:** Ramzidin Ashurov

**Ingliz tili muharriri:** Murod Xoliyorov

**Musahhih:** Alibek Zokirov

**Sahifalovchi va dizayner:** Iskandar Islomov

---

**2026. №3(2)**

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.  
**Litsenziya raqami: № 136361.**

**Manzilimiz:** Toshkent shahar, Yunusobod tumani  
19-mavze, 17-uy.